

Posudek rigorózní práce

Jana Kachlíka: Etická výchova a její místo v kurikulu základního vzdělávání, 139 stran

Rigorózní práce mgr. Jana Kachlíka je věnována aktuálnímu tématu akcentace morální výchovy ve výchovně vzdělávacím systému základního školství. Není pochyb o tom, že je morální výchova v současném systému vzdělávání sice slovně mnohokrát zdůrazňována, ale v realitě práce školy zanedbávána.

Celá posuzovaná práce má klasické uspořádání. Začíná obecnými problémy etiky a končí zamyšlením nad začleněním morální výchovy do systému kurikula základního vzdělávání.

A tak už jedna z úvodních kapitol je věnována **vymezení základních pojmů**. Zejména se autor zabývá vymezením pojmů morálky a etiky, s nimiž dále pracuje. Zde bychom mohli autorovi položit jednu ze zpřesňujících otázek: Na str. 12 autor vymezuje morálku jako "souhrn cílů a pravidel, které usměrňují dosahování cílů, a které jsou – vůči individuui více či méně vnější." Lze takto vymezit morálku? Souhrn cílů a pravidel, které usměrňují jejich dosahování nemusí mít s morálkou vůbec nic společného. Nic není v tomto vymezení řečeno o charakteru a kvalitě obojího.

Dalším pojmem, kterému autor věnuje, je pojem kurikula. Pod pojmem kurikulum chápe autor „komplexní zkušenost žáků, která se váže na výchovně vzdělávací proces, především ve vztahu k základnímu školnímu vzdělávání, ale i ve vztahu k dalším vlivům, které v tomto procesu významně intervenují.“ (str. 15). Tím posunuje pojem kurikula do nové, zatím málo užívané dimenze (viz pojetí Průchy a Walterové). Bylo by dobré, kdyby při obhajobě toto své stanovisko zdůvodnil.

Další kapitola posuzované práce je věnována **stručnému nástínu vývoje eticko filozofického myšlení**.

Stručný, leč výstižný přehled hlavních osobností, které se zabývaly ve svých dílech problémy eticko filozofickými by mohl být doplněn např. mezi českými autory o Rádla, Popelovou a další. U Sokrata by stálo zmínku jeho pojetí relativity chápání dobra a zla, v souvislosti s osobním a situačním vnímáním morálky.

Ve čtvrté kapitole se autor zabývá **východisky soudobých etických koncepcí**. V této pasáži přehledně naznačuje nejružnější koncepce etického nazírání. Charakterizuje nejdříve tradiční koncepce založené na teleologickém, nebo naopak deontologickém základu. U novějších koncepcí používá členění podle více kritérií. S přehledem vymezuje autor řadu novodobých koncepcí a prokazuje v nich dobrou orientaci. Jen menší nejasnost. Lze vůbec

hovořit o egoismu jako etické koncepci (str. 33)? Bylo by možné při obhajobě tento problém zdánlivé neslučitelnosti egoismu a etického postoje vysvětlit?

V další kapitole autor věcně a vcelku výstižně charakterizuje z hlediska **prostoru pro etiku** současnou společnost. Naznačuje specifiku doby, dobře ji vymezuje, ale jaká vidí on sám řešení a východiska z kritické situace?

Je řešení v tom, o čem píše v následující kapitole, že totiž sama **prosociálnost lidské existence** je jistou garancí toho, že bez morálky se společnost neobejde a že díky tomu si cestu k jejímu prosazení vždy najde?

Tomu, jak se utváří morální cítění, jednání a tendování v rozvoji individua, jak se **interakce formativních činitelů** projevuje při **morálním rozvoji individua** je věnována poměrně rozsáhlá sedmá kapitola, kde se autor s dobrou orientací v literatuře s přehledem vyrovnává s danou problematikou.

Konečně v osmé kapitole přechází k problému, jehož se posuzovaná práce především dotýká, totiž k **etické výchově ve škole**. Ke stavu etické výchovy v současné škole je oprávněně kritický, ale naznačuje určité cesty ke zlepšení neuspokojivé situace.

V závěrečné kapitole se dostává k jádru své rigorózní práce. Věnuje se v ní **pojetí etické výchovy v kurikulárních dokumentech základního vzdělávání**. Tato část je spíš konstatující. Autor vychází z toho, že ani v nově pojatých Rámcových vzdělávacích programech není vydělena etika jako samostatný výchovně vzdělávací předmět. Proto hledá v těchto programech okruhy, kde by bylo možno etická témata zprostředkovat. Nachází je zejména v průřezových tématech. Skeptik by si ale kladl otázky, které by stálo za to v průběhu obhajoby zodpovědět:

1. Vzhledem k tomu, že rozhodující pro školu je Školní vzdělávací program, který sice vychází z Rámcového vzdělávacího programu, ale může se podle škol velice lišit, kdo zaručí, že tyto možnosti etické výchovy budou využity na všech školách?
2. Protože v různých okruzích, nebo průřezových tématech jsou nabízeny možnosti partikulárních otázek etiky, je někde platforma pro systematictější, integrované pochopení etických problémů v souvislostech?
3. Etika není ani zdaleka problémem pouze kognitivním, jak by tedy mohla škola dosáhnout realizace i jiných aspektů?
4. Nestála by za zmínku i problematika evaluace zkoumaných etických problémů v kurikulu ?

Celkově lze rigorózní práci hodnotit jako seriózní pokus o řešení etických problémů nejen ve škole, ale i v celé společnosti.

Po obsahové i formální stránce až na některé drobnosti (překlepy) vyhovuje požadavkům na rigorózní práci.

Proto ji doporučuji k obhajobě.

V Praze dne 1. srpna 2006

Doc.PhDr.Jiří Pelikán,CSc

oponent rigorózní práce